

libertatea fiind posibilă doar în momente de singurătate. În *Spre far*, datorită perspectivei androginice, avem de-a face cu o tăcere individualizatoare și cu una unificatoare, sintetizate în tablou. Roman al tăcerii, *Valurile* ne dezvăluie o adâncime a gândirii, o intimitate a personajelor. Astfel, capitolul conclusiv al lucrării explică legătura strânsă între tema tăcerii și tema individualității, iar cartea contribuie la înțelegerea acestor două teme în opera Virginiei Woolf, privity în lumina interconexiunii lor.

Irina-Ana Drobot
Universitatea Tehnică de Construcții, București
România

Marius SALA, **101 cuvinte moștenite, împrumutate și create**, București, Editura Humanitas, 2010, 250 p., ISBN 978-973-50-2786-5*.

Făcând parte din colecția „Viața cuvintelor”, cartea intitulată *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create* își propune să prezinte aspecte importante referitoare la cuvinte, cu o privire specială asupra cuvintelor românești – aspecte tratate în două secțiuni distincte, intitulate sugestiv *Despre cuvinte, în general*, respectiv *Despre cuvintele românești, în special*. Materialul propriu-zis este precedat de argumentul autorului cu privire la volumul de față (primul din colecție) și la colecție în ansamblul său, prezentând, într-un mod dinamic, diferite informații cu privire la originea și evoluția cuvintelor românești, care parcurg „trei etape: nașterea, viețuirea și moartea” (p. 10), și este urmat de o bibliografie selectivă, un microtest în care pot fi valorificate informațiile studiului de față și un indice destul de amplu de cuvinte românești, inclusiv din dialectele sud-dunărene (aromân, meglenoromân și istoromân).

În prima parte, organizată în cinci capitole (*Ce este etimologia, Certificatul de naștere al cuvintelor, Apariția cuvintelor, „Viețuirea” cuvintelor și „Moartea” cuvintelor*), Marius Sala se oprește la domeniul lexicologiei generale, punând accent pe etimologia privită, în sens metaforic, ca „eliberarea certificatului de naștere al unui cuvânt” (p. 19), iar, în sens științific, ca „ramura lingvistică care stabilește originea unui cuvânt prin explicarea evoluției lui fonetice și semantice” (p. 19). Dincolo de definirea disciplinei, se face un scurt istoric al etimologiei ca știință, începând cu cercetările unor lingviști, străini (H. Schuchardt, J. Gilliéron, Leo Spitzer, Walter von Wartburg și J. Malkiel, H. Tiktin) sau români (A. de Cihac, B. P. Hasdeu, Al. Ciorănescu, S. Pușcariu, I.-A. Candrea, Ov. Densusianu, Gh. Adamescu, L. Șăineanu și A. Scriban). Așa cum remarcă însuși autorul lucrării, cercetătorii care se ocupă cu studiul lexicologiei ar trebui să-și îndrepte atenția asupra unei lucrări deosebit de importante, și anume: *Dicționarul limbii române* (DLR), editat în perioada 1913–1949 (seria veche), apoi din 1965 până în prezent (seria nouă). Totuși, există și cercetători care utilizează *Dicționarul explicativ al limbii române* (DEX), (1975, reeditat 1998), la care ar trebui să se apeleze doar ca mijloc de control, întrucât oferă informații primare și de cele mai multe ori lipsite de consistență științifică.

În al doilea capitol se prezintă cum iau naștere cuvintele; pentru stabilirea etimonului, lingviștii consultă dicționarele limbii române, descoperind etimologia directă sau indirectă a cuvintelor. La baza etimologiei directe stau două criterii fundamentale: criteriul fonetic (formal) și cel semantic (conținut), precum și unele criterii auxiliare: criteriul geografic, cel funcțional, cel semantic-onomaseologic, cel istorico-social și, în sfârșit, cel al comparației. Marius Sala este de acord cu Sextil Pușcariu în privința apariției cuvintelor ca o necesitate:

* Recenzia a fost redactată în cadrul proiectului POSDRU 88/1.5/S/47646, cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007–2013.

„cuvintele apar când este nevoie de ele” (p. 34). Autorul exemplifică două procedee de îmbogățire a vocabularului: **creația internă**, ca procedeu de formare a cuvintelor cu ajutorul sufixelor (*aurar* < lat. *aurarius*) și al prefixelor (*a desface* < lat. *disfacere*) și **împrumuturile** care pot fi directe, rezultând din contactul dintre limbi (*restaurant, whisky, cocktail, champagne* etc.) și indirecte, adică cuvinte care „au călătorit prin diverse limbi” (p. 54). Aceste împrumuturi indirecte provin din limbi europene care au la bază latina (*alcazar, bielă, bolero, soclu, stres, umor* etc.), greaca (*cremă, persoană, prosop*), germana (*archebuza, aspirină*), olandeza (*bulevard, chermeză, crab, dig, macrou, matelot* etc.), dar provin și din alte limbi, cum ar fi ebraică (*amin, heruvim, înger, osana*), vechea egipteană (*alabastru, barcă, canapea, chimie*), arabă (*algebră, algoritm, zero*), sanscrită (*camfor, caravană, junglă, opal, safir, șacal*), persană (*azur, calic, cearșaf*), chineză (*caolin, ceai, satin*), japoneză (*gheișă, soia*), hindi (*culi, iută, piper, polo*), malaeză (*bambus, urangutan*), africană (*banană, satana*), tainó² (*hamac, savană, yucca*), aztecă (*cacao, ciocolată, tomată*), quechua³ (*coca, condor, lamă, puma* etc.), tupí-guaraní⁴ (*jaguar, piranha, tapiocă, tapir*), algonkină⁵ (*mocasin, oposum, tobogan*) și eschimosă (*caiac, hanorac, iglu*).

Un capitol interesant e dedicat „viețuirii” cuvintelor (p. 93). Cuvintele stabilesc relații formale cu cele formate prin derivare cu afixe (sufixe și prefixe) sau prin compunere (de exemplu, *casă, a se căsători, căsătoriu* „cap de familie”), organizându-se și după înțelesuri (de exemplu, *casă*, cuvinte ce denumesc tipuri de case: *argea, bojdeucă, bordei*, derivate: *bordeiaș, bordeian*, cuvinte ce denumesc părți ale casei: *stâlp, temelie, acoperiș* etc., cuvinte cu sensuri figurate: *sof, soție, căsătorie, mire, mireasă* etc.). În continuare, sunt prezentate următoarele câmpuri semantice: termeni pentru corpul omenesc (*ficat și mai*⁶; *ceafă; gât, grumaz, gușă; mărul lui Adam, buză; pânțece, burtă, foale; vână, venă; rinichi, rărunchi; barbă, măsea, inimă, coapsă* etc.); nume de animale, considerate un „câmp relativ închis, dacă privim evoluția acestuia de la latină la română” (p. 109) (*bou și vacă; porc și scroafă; oaie, berbec, arete; castor, breb, biber; cerb, lup*⁷); nume de culori (*alb, negru, verde, vânat, bleu, brun, gri* etc.); termeni din domeniul culinar, pe care-i grupează astfel: moșteniți din latină (*aluat, azimă, cir, turtă*), de origine turcă (*chiftea, ciulama, iahnie* etc.), de origine greacă (*pandispan, pricomigdală, salată*), de origine franceză (*ruladă, pane, sote, brioșă, profiterol, antreu, antricot, biscuit, savarină, omletă*); de origine germană (*ștrudel, tort, chișlă*); nume de legume, fructe, plante aromate (*cartof, maghiran, șvarf*); nume de mâncăruri de sărbători: de Crăciun (*caltaboș, cărnați, colac, cozonac, piștie, sarmale, tobă* etc.), de Paști (*drob*); termeni din domeniul vestimentației (*ciubotă, cizmă, croitor, nădrag, pantalon, raglan, spențer*). În opoziție cu viața cuvintelor stă „moartea cuvintelor” (p. 155), provocată de inutilitatea unor termeni, „fiindcă noțiunea pe care o denumesc nu mai este cunoscută” (p. 155). Dintre cuvintele dispărute, dar care „au lăsat urme” (p. 158), Marius Sala menționează: *auș, cătușă, lăpuș, mătușă, mazărice și sănătos*.

A doua parte a lucrării se referă la cuvintele românești, autorul având în vedere mai ales lexicul românei literare (standard), printre care cuvintele latinești moștenite de toate limbile romanice, așa-numitele „cuvinte panromanice” (p. 178) (*a lega, a muia*), dar și sensurile acestora (*foale, pasăre, tare, tânăr, a vindeca*). Există termeni latinești care se

² Această limbă era vorbită, la venirea spaniolilor, în Haiti, Santo Domingo, Puerto Rico, Cuba și Jamaica, astăzi ea fiind considerată dispărută.

³ Limbă vorbită în America de Sud de aproximativ 6 milioane de oameni.

⁴ Limbă vorbită în Paraguay și în unele provincii din Argentina și Brazilia.

⁵ Limbă vorbită în America de Nord.

⁶ Trebuie să remarcăm că, în cadrul unui câmp, pot exista atât un cuvânt, cât și o serie sinonimică.

⁷ Lingvistul preferă să le ia împreună pentru a marca deosebirea dintre animal de pădure și de câmp, dar și pentru a face o distincție între sexul acestora, marcat prin sufixe moționale: *arici-aricioaică, cerb-cerboaică, iepure-iepuroaică, lup-lupoaică, urs-ursoaică*.

păstrează doar în anumite limbi romanice, printre care și româna (*biserică, a fierbe, frumos, a mânca, orb, văr, vitreg, vulpe* etc.), sau doar în română (*creștin, împărat, mare, oaie* etc.). Aparțin apoi substratului traco-dac (circa o sută treizeci de cuvinte) termeni referitori la natură: vegetație (*brad, coacăză, mazăre, sâmbure, spânz*), faună (*balaur, ghionoai, ciut, cioară, murg, năpârcă, șopârlă, țap, viezure*), configurația terenului (*groapă, mal*). „Mare importator de cuvinte” (p. 193), limba română împrumută din greacă (*broatec, cir, ciump, frică, plai, sturz*); din germană (*parizer, rapăn, strănut, șlapi, ștrudel*); din superstratul vechii slave (*bici, boală, bogat, cioban, clește, cocoș, nevastă*); din slavonă (*ispită, a sfinți, stolnic, vornic* etc.); din neogreacă (*argat, chivernisi, stafidă*); din limbile slave (*babă, bolnav, ciudat, cocină, crac, grozav, horodiște, mojić* etc.); din limbile romanice occidentale (*deputat, flanelă, limonadă, maestru, omagiu* etc.); din limba romană (*baftă, barosan, gagi, lovele, mișto, șucar*); din engleză (*club, five o'clock, high-life, market, șampon*); de origine turcică sunt cuvintele *basma, bursuc, catâr, ciorap, dovleac, dud, odaie, pătlăgea, salcâm, tavan* etc. Autorul menționează și cele mai recente împrumuturi (*bungalow, coca, condor, kaki, jaguar, jungle, piranha, polo, piđgin* etc.).

Româna este „creator de cuvinte” (p. 221), mai ales prin derivare cu sufixe și prefixe (*arătură, arboret, cepar, a îngrășa*), prin creații expresive (*a hârșii/hârșâi, a șovălcâi*, create de la interjecțiile *hârș!*, respectiv *șovălc!*) și de la nume proprii (*joben*, de la numele pălărierului francez Jobin; *penteleu*, de la numele localității unde se produce brânza; *brașoave*, de la numele orașului Brașov), dar și „exportator de cuvinte” (p. 226), în special din terminologia pastorală (*brânză, găleată, mioară, puțină, urdă, vătui*, apoi cuvântul *mămăligă*, prezent în unsprezece limbi, sau termeni de cultură modernă: *abonament, album, bulevard, vizită, vot* etc.)⁸.

Lucrarea de față, care se adresează unui public larg, își asumă (și își îndeplinește) rolul de a introduce cititorul în lumea fascinantă a cuvintelor, vorbind despre modul în care apar („se nasc”) sau dispar („mor”) acestea.

Cristina-Mariana Lungu-Cărăbuș
Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”, Iași
România

Petronela SAVIN, Universul din lingură: despre terminologia alimentară românească [‘A Whole Universe in a Spoon: Romanian Food Terminology’], Iași, Institutul European [‘The European Institute’ Publishing House], 2012, 194 p., ISBN 978-973-611-862-3.

A Whole Universe in a Spoon: Romanian Food Terminology, Iași, “The European Institute” Publishing House, 2012, written by Petronela Savin, draws the attentions from the very title on the Coșerian orientation of food terminology approach by reference to the larger context of cultural anthropology. In fact, as Stelian Dumistrăcel points out in the preface, the book is based on the relation between work and language, combined with Fernand Braudel’s theory about the relation between man and environment, but also with the three basic elements reflecting the structures of everyday life as they were mentioned by the same Eugen Coșeriu: „building and using a house, making clothes and preparing food” (p. 10).

I must also mention that “the study of language in the context of culture’s universality” that the author talks about in the *Foreword* involves several interdisciplinary fields such as: lexicology, etymology, onomasiology, linguistic and cultural anthropology or stylistics.

⁸ Există și cazul „cuvintelor cu dus și întors”, numit și „allers et retours”, de exemplu, cuvintele *grindă* și *hârleț*, importate din bulgară în română, au fost exportate ulterior în bulgară (p. 228).